

Arbeidsmarkedsprognose

for Finnmark 2016

Innhold

1. Sammen drag og vurdering av fjorårets anslag	3
2. Gjennomgang av etterspørselssiden på arbeidsmarkedet	4
2.1 Sysselsatte etter bosted og næring 4. kvartal 2014.....	4
2.2 Prognose for etterspørselen i 2015 og 2016	5
2.2.1 Jordbruk, skogbruk og fiske	7
2.2.2 Utvinning og bergverksdrift	8
2.2.3 Industri	10
2.2.4 Bygge- og anleggsvirksomhet	12
2.2.5 Varehandel og reparasjon av motorvogner	13
2.2.7 Forretningsmessig tjenesteyting	13
2.2.8 Offentlig administrasjon og Forsvar	14
2.2.9 Undervisning	15
2.2.10 Helse- og sosialtjenester	16
3. Gjennomgang av tilbudssiden på arbeidsmarkedet	17
3.1 Befolkningsutvikling og prognose for 2016.....	17
3.2 Prognose for arbeidsstyrken med justerte yrkesfrekvenser	18
3.3 Netto pendlingsstrøm internt i fylket	19

3.4 Pendling til/fra fylket	20
3.5 Arbeidsinnvandring	23
4. Tilpasning til arbeidsmarkedet	26
4.1 Rekrutteringsproblemer som er sysselsettingsdempende.....	26
5. Prognose over registrert ledighet.....	29
5.1 Registrert helt ledige og prognose for 2016	29

1. Sammendrag og vurdering av fjorårets anslag

Arbeidsmarkedsprognosen 2016 for Finnmark preges av flere overgripende faktorer. Hva blir effektene av flyktningstrømmen som var tiltakende gjennom 2015, og hvilke konsekvenser har konkursen i Sydvaranger Gruve AS for sysselsettingen på kort og lengre sikt?

Vi forventer et fall i det totale sysselsettingsbildet for fylket. Bygge- og anleggsnæringen anslår vi til å vokse sterkt, særlig på grunn av at det er foreslått store bevilgninger til vei og offentlige bygg. Dessuten vil mange næringsgrupper kunne vente økt sysselsetting som følge av flyktningstrømmen og foreslåtte investeringer i infrastrukturen.

Samtidig er det klart at vi vil se et stort fall i sysselsettingen for utvinnings- og bergverksdriftsnæringen som følge av konkursen i Kirkenes. Fallet kan bli opp mot hele 33 prosent, som vil være dramatisk for sysselsettingen i fylket. Dette fallet vil også påvirke flere sysselsettingsnæringer, særlig varehandel og reparasjon av motorvogner, industri og transport- og lagring. Sysselsettingen i Finnmark har økt hvert år siden 2010, men vi anslår at denne trenden vil snu i 2015 og 2016.

Finnmark har fortsatt behov for flere høyt kvalifiserte arbeidstakere, noe bedriftsundersøkelsen for 2015 også viser. Det er viktig å fokusere på utdanning og å motivere unge til å fullføre skolegang. Fire av ti får ikke lærlingeplass etter VG2, og en stor andel unge faller ut av videregående skole.

Yrkesfrekvensen for eldre aldersgrupper øker i perioden 2010-2015 og vi venter en fortsatt økning i arbeidsdeltakelsen for eldre, særlig 60-66-årsgruppen.

Fjorårets anslag traff godt på mange områder. Tallene for 2015 er enda ikke klare, men prognosene for sysselsetting gjort for 2014 var treffende i de fleste næringer, særlig bygge- og anleggsnæringen. Jevnt over var også ledighetsprognosen treffende.

2. Gjennomgang av etterspørselssiden på arbeidsmarkedet

2.1 Sysselsatte etter bosted og næring 4. kvartal 2014

Tabell 1: Sysselsatte etter bosted og næring 4. kvartal 2014

	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	Endring fra 2013-2014	Endring i prosent
Jordbruk, skogbruk og fiske	2 398	6,4	2 477	6,5	2 533	6,6	2 463	6,4	2 469	6,4	6	0,2
Utvinning og bergverksdrift	962	2,6	1 075	2,8	1 129	3,0	1 175	3,1	1 232	3,2	57	4,9
Industri	1 786	4,8	1 870	4,9	2 226	5,8	2 281	5,9	2 258	5,9	-23	-1,0
Elektrisitet, vann og renovasjon	630	1,7	636	1,7	653	1,7	664	1,7	653	1,7	-11	-1,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	2 850	7,6	2 928	7,7	3 001	7,9	3 114	8,1	3 232	8,4	118	3,8
Varehandel og reoperasjon av motorvogner	4 797	12,8	4 747	12,5	4 586	12,0	4 518	11,8	4 446	11,5	-72	-1,6
Transport og lagring	2 272	6,1	2 309	6,1	2 315	6,1	2 369	6,2	2 377	6,2	8	0,3
Hotell- og restaurant	1 223	3,3	1 278	3,4	1 245	3,3	1 315	3,4	1 325	3,4	10	0,8
Informasjon og kommunikasjon	664	1,8	651	1,7	637	1,7	625	1,6	608	1,6	-17	-2,7
Finansiering og forsikring, teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	1 531	4,1	1 489	3,9	1 471	3,8	1 456	3,8	1 460	3,8	4	0,3
Forretningsmessig tjenesteyting	1 531	4,1	1 597	4,2	1 532	4,0	1 555	4,0	1 589	4,1	34	2,2
Offentlig administrasjon, forsvar	3 624	9,7	3 641	9,6	3 757	9,8	3 738	9,7	3 778	9,8	40	1,1
Undervisning	3 744	10,0	3 734	9,8	3 674	9,6	3 647	9,5	3 689	9,6	42	1,2
Helse- og sosialtjenester	8 084	21,5	8 180	21,5	8 059	21,1	8 057	21,0	8 041	20,8	-16	-0,2
Personlig tjenesteyting ellers	1 193	3,2	1 218	3,2	1 186	3,1	1 268	3,3	1 241	3,2	-27	-2,1
Uoppgitt	244	0,7	211	0,6	225	0,6	178	0,5	187	0,5	9	5,1
Totalt	37 533		38 041		38 229		38 423		38 585		162	

Kilde: SSB

Sysselsettingen økte i Finnmark med 162 personer fra 2013-2014, det tilsvarer en vekst på 0,4 prosent.

Den største økningen har vært innenfor næringsgruppene bygg og anlegg, utvinning- og bergverk, offentlig administrasjon og undervisning. Nedgangen har vesentlig vært innenfor gruppen varehandelen og reparasjoner motorvogner, samt personlig tjenesteyting.

Finnmark har hatt en stigende sysselsetting hvert år siden 2010. Den totale sysselsettingsveksten de fem siste årene utgjør 1052 personer. Dette tilsvarer 2,8 prosents vekst og er 2,5 prosentpoeng lavere enn totalt for landet. Prognosen vår er at 2015 vil bryte trenden og være et år med negativ utvikling i sysselsettingen.

2.2 Prognose for etterspørselen i 2015 og 2016

NAV's prognose for sysselsettingen i 2015 var i utgangspunktet positiv. Etter konkursen i Kirkenes i november 2015 måtte imidlertid prognosen justeres. Bildet fra Sør-Varanger er sammensatt og vil både ha konsekvenser for sysselsettingen på kort og lengre sikt.

Vi anslår at fallet i sysselsettingen vil være mildere i 2016. I motsetning til fallet i 2015, som vil være på opp mot 1 prosent, anslår vi et fall på omtrent 0,2 prosent i 2016. Fallet i sysselsettingen kan i hovedsak spores til ringvirkninger av konkursen i Sydvaranger Gruve AS, en av hjørnesteinsbedriftene i Kirkenes. Samtidig modereres det totale fallet med at det vil foregå store utbygginger i Finnmark som sykehus, skoler og vei frem til 2017.

Av vekstnæringene er det bygge- og anleggsnæringen som er den næringsgruppen vi venter å ha størst vekst i sysselsettingen for 2016. Vi venter dessuten noe vekst tilknyttet

flyktningstrømmen, men hvordan den vil være med å påvirke sysselsettingen i tiden fremover er svært usikkert. Det er både vanskelig å angi varigheten av situasjonen, og å forutsi hvor de nye eventuelle arbeidsplassene vil bli lokalisert. Dette vil prege treffsikkerheten til prognosen vår for 2016.

Med mindre annet er spesifisert i teksten handler gjennomgangen av de påfølgende næringsgruppene om utviklingen i 2016.

Tabell 2: Faktisk og forventet utvikling i sysselsettingen etter næring

	Antall sysselsatte 2014	Endring fra 2013	Prosent-vis endring	Prognose 2015	Prognose 2016
Jordbruk, skogbruk og fiske	2469	6	0,2	0	0
Utvinning og bergverksdrift	1232	57	4,9	-300	-120
Industri	2258	-23	-1,0	0	-20
Elektrisitet, vann og renovasjon	653	-11	-1,7	0	-20
Bygge- og anleggsvirksomhet	3232	118	3,8	100	90
Varehandel og reperatur av motorvogner	4446	-72	-1,6	-80	-100
Transport og lagring	2377	8	0,3	50	-10
Hotell- og restaurant	1325	10	0,8	0	0
Informasjon og kommunikasjon	608	-17	-2,7	0	-10
Finansiering og forsikring, teknisk tjenesteyting og eiendomsdrift	1460	4	0,3	0	0
Forretningsmessig tjenesteyting	1589	34	2,2	0	30
Offentlig administrasjon, forsvar	3778	40	1,1	0	30
Undervisning	3689	42	1,2	-20	30
Helse- og sosialtjenester	8041	-16	-0,2	0	30
Personlig tjenesteyting ellers	1241	-27	-2,1	0	0
Uoppgitt	187	9	5,1	0	0
Totalt	38 585	162		-250	-70

Kilde: SSB

2.2.1 Jordbruk, skogbruk og fiske

Sammenlignet med tidligere år har sysselsettingen i denne næringsgruppen stabilisert seg. Primærnæringene i Finnmark er verdiskapende, men sårbare. Næringene er også viktig for bosetting og utvikling i distriktene.

Jordbruk

Sysselsettingen reduseres, men effektiviteten øker, i Finnmarks-jordbruket (jfr. analyse fra Norsk institutt for skog og landbruk).

Det er fortsatt reduksjon i antallet gårdsbruk i Finnmark. Årsaken er økt sentralisering og store driftsenheter, som har jordbruksareal og har store nok melkekvoter til å kunne drive økonomisk forsvarlig.

Vi ser tilbakegang i kombinasjonsnæringer som jordbruk, reindrift, fiske i sjø, elver og vann. Endringer i kvotebestemmelser for krabbefisket på båter under seks meter er eksempler på årsak til tilbakegangen. Det er imidlertid viktig med et aktivt jordbruk med husdyrhold og beitedyr for å holde kulturlandskapet som er Finnmarks ansikt utad ved like.

Vedtaket om reduksjon av reintallet har foreløpig ikke påvirket sysselsettingen i fylket.

Fiske

De ordinære fiskekvotene er fortsatt store nok til å skape en drivverdig inntekt. Finnmark har mange små båter som leverer til den lokale fiskeindustrien. Dette skaper lite rekruttering innenfor næringen lokalt, da små båter ofte er enmannsbedrifter.

De fleste av trålerne leverer ikke fangsten til foredling og bearbeiding ved landanlegg i Finnmark. Dette er store frysetrålere som kan levere uavhengig av vær og vind og kan gjøre avtaler der de får høyest pris for sin vare. Mange har sine leveranser utenfor Norge.

I perioder av året er det stor sysselsetting og høy aktivitet i forbindelse med krabbefisket. Det er mange lokale fiskere som deltar i den kvoteregulerte fangsten etter kongekrabbe og som leverer ved nærmeste lokale mottaksstasjon. Varene blir levert levende direkte til konsument med fly.

Oppdrettsnæringen har hatt en høy produksjon med gode priser i 2015 og det har vært få permitteringer i næringen sammenlignet med året før. Markedet i Russland har falt bort på grunn av handelsrestriksjoner, men næringen har klart å finne nye markeder til gode priser for oppdrettsfisken.

Til tross for flere positive signaler lar noe av veksten i sysselsettingen vente på seg. Høyere omsetning gir ikke nødvendigvis flere arbeidsplasser.

Vi anslår at primærnæringene holder seg stabile.

2.2.2 Utvinning og bergverksdrift

Olje og gass

Finnmark har foreløpig ikke blitt berørt av den store nedbemanningen en har hatt sør i landet innenfor oljeindustrien. Det foregår fortsatt stor leteaktivitet i Barentshavet. Dette gir seg utslag i at aktiviteten på de landbaserte serviceanleggene som er leverandører til denne industrien er stabil.

En omlastingsbase for olje fra Russland er blitt etablert i Kirkenes. Det foregår i dag omlasting fra mindre båter til store oljetankere for videre eksport til utlandet. Man planlegger å omstille fra omlasting på sjø til omlasting på land, men dette skaper ikke nye arbeidsplasser på kort sikt i næringsgruppen, selv om det kan gi ringvirkninger for næringslivet for øvrig.

En avventer fortsatt vedtak om en utbygging i forbindelse med ilandføring av olje ved Veidnes. Foreløpig er dette prosjektet satt på vent av Statoil, sannsynligvis i forbindelse med lave oljepriser.

Bergverk

Gruveselskapene både i Finnmark, Nord-Sverige og Nord-Finland har slitt med underskudd og trusler om avvikling. Sydvaranger Gruve AS i Kirkenes ble slått konkurs i november 2015. Situasjonen har lenge vært usikker for gruven, og konkursen har umiddelbar effekt på sysselsettingen ikke bare i kommunen, men i Finnmark generelt. For å vurdere effekten av konkursen ser vi både på de som er rammet direkte og de som er rammet indirekte. De direkte rammede er de opp mot fire hundre som mister arbeidet sitt som følge av konkursen, mens de ulike indirekte rammede gruppene befinner seg i tilstøtende næringsgrupper der vi vil kunne se et ytterligere fall opp mot fire hundre sysselsatte. Vi tror de indirekte konsekvensene først og fremst blir å spore som fall i industri, transport- og lagring, samt varehandel og motorvognreparasjoner.

En positiv utvikling er at Nussir fortsatt borer etter forekomster av kobber i Kvalsund kommune. 10 000 meter skal bores det neste året for å innhente ytterligere informasjon om de påviste forekomstene. Prosjektet er svekket de siste årene, men sterk dollarkurs kompenserer i

stor grad for synkende priser. Lønnsomheten er fortsatt positiv og aksjonærene er villig til å finansiere det neste steget. Bedriften venter fortsatt på et svar fra miljødirektoratet om tillatelse til sjødeponi. Dersom denne tillatelse er på plass ser bedriften for seg en oppstartfase i løpet av 2016, noe som kan tilføre økt sysselsetting i kommunen.

Gruvedriften som det svenske selskapet Arctic Gold planla ved Bieddjuvaggi gruver i Kautokeino er foreløpig lagt på is. Årsaken er at det ikke ble politisk flertall for dette i Kautokeino kommune.

Denne næringen er vanskelig å anslå sysselsettingsendringer for da den er svært avhengig av etterspørsel og prisene i markedet.

Vår prognose er at sysselsettingen i næringen vil falle med omtrent 35 prosent, som tilsvarer 420 færre sysselsatte. Vi anslår at opp mot 300 av disse vil falle bort i 2015, mens de resterende 120 vil falle bort i 2016, på grunn av avvikling av drift til konkursboet.

2.2.3 Industri

Seks prosent er sysselsatt innenfor næringsområdet industri. Vi ser for oss relativ stabilitet i sysselsettingen for 2016.

Nærings- og nytelsesmiddel

Det er planer om etablering av et stort felles lakseslakteri i Vest-Finnmark. Siden en slik etablering er avhengig av et stort areal og vannvolum, samt nærhet til sjø, er ikke lokalitetene avklart ennå. En sentralisering kan effektivisere foredlingen, men samtidig gi en reduksjon i sysselsettingen.

Det er også bedrifter som satser på en videre utvikling av dagens fiskerirelaterte turismevirksomhet. Vanligvis er dette små foretak med en eller to ansatte. Turistene kan fiske sin egen fisk i innleide båter for deretter å bearbeide den på et landanlegg etterpå.

Det er videre en satsing på oppgradering og bygging av landanlegg for produksjon av fisk- og skaldyrprodukter. De lokale investorene ser potensiale for å satse på nye produkter og tjenester i markedet.

For at mange landanlegg skal kunne drive foredling og filetproduksjon er de avhengig av råstoff. Mye av dette har blitt levert fra trålere som har sine leveringsforpliktelser knyttet opp til ett landanlegg. Myndighetene foreslår å endre disse forpliktelsene. I forslaget ønsker de å knytte opp forpliktelsene til regionen og ikke ett angitt landanlegg. Det er derfor stor uenighet fra ulike hold hvilke konsekvenser dette vil gi for landanlegg som i dag bearbeider råstoff til eksempelvis filetprodukter. Det er derfor vanskelig å angi hvordan dette vil påvirke sysselsettingen for denne bransjen fremover.

Maskinreparasjon- og installasjon

Innenfor denne bransjen er det sysselsatt 330 personer i 2014. Dette utgjør 15 % av de sysselsatte innenfor denne næringsgruppa.

Konkursen ved Sydvaranger Gruve AS regner vi med vil påvirke bransjen i negativ retning. Med en stillstans på en vesentlig stor maskinpark og annet materiell vil dette gå ut over reparatører og vedlikeholdsarbeidere.

Totalt er det denne bransjen som påvirker sysselsettingen negativt for næringsgruppen.

Vi anslår et fall i næringsgruppen industri tilsvarende 1 prosent, anslått til 20 færre sysselsatte.

2.2.4 Bygge- og anleggsvirksomhet

Finnmark har hatt en positiv utvikling i sysselsettingen innen bygge- og anleggsvirksomhet siden 2013. Vi forventer en fortsettelse i 2016.

Årsaken er at det i statsbudsjettet er foreslått bevilget 650 millioner til videreutbygging av veinettet, blant annet videreutbygging av E6, bruer i Kvalsund og Nesseby, utbedring av E105 og E69. Av annen infrastruktur er innseilingen til Elkem sitt anlegg i Leirpollen i Tana bevilget 20 mill. til utbedring i 2016. Flere av disse utbyggingsprosjektene tildeles lokale entreprenører.

140 mill. er foreslått bevilget til investeringer i Forsvarets eiendom, bygg og anlegg. Det er entreprenører og selskaper fra Finnmark som i dag ligger godt an til å vinne anbud på 47 mill. for nybygg for Forsvaret i Bardufoss, Troms. Vi har også utbygginger innenfor skolesektoren med nybygg av Baksalen skole i Hammerfest. Dette er kostnadsregnet til 203,6 mill. og skal føres opp av en lokal entreprenør fra Hammerfest. På toppen av disse prosjektene har vi utbygging av nytt sykehus i Kirkenes, oppgradering og utbygging av Hammerfest sykehus og et «nærpsykehus» i Alta.

Vi ser at det innenfor transportsektoren er blitt en økende etterspørsel etter sjåførere og maskinkjørere med spesifikke sertifikater. Til tross for den negative effekten konkursen ved Sydvaranger Gruve gir på sysselsettingen i transport- og lagringsnæringen, vil den høye aktiviteten innenfor bygge- og anleggsnæringen kompensere noe, og vi anslår 10 færre sysselsatte i denne næringen.

For bygge- og anleggsnæringen anslår vi en vekst på 3 prosent fra nivået i 2014, som tilsvarer omtrent 90 flere sysselsatte. I transport og lagring anslås det en nedgang med 10 sysselsatte.

2.2.5 Varehandel og reparasjon av motorvogner

Næringsgruppen er stor og sammensatt og sysselsetter omtrent 4 500 personer. Det tilsvarer 11,5 prosent av den totale sysselsettingen i Finnmark. Næringsgruppens andel av den totale sysselsettingen er svakt fallende, fra 12,8 prosent i 2010.

Sysselsatte innenfor denne gruppen er blitt mer og mer utsatt for økende konkurranse fra netthandel. I 2015 ble tollfritaket økt fra 200 til 350 kroner ved internasjonal netthandel noe som kan svekke lokale bedrifter. Økt forbrukerteft og digital kompetanse kan også være en viktig faktor for fallet.

En indirekte konsekvens av Sydvaranger Gruves konkurs i november 2015 er at kjøpekraften kan svekkes både lokalt, ved lavere privatkonsum, samtidig som selskapets handel i lokalsamfunnet bli borte.

Vi anslår et fall i sysselsettingen i denne næringsgruppen med omtrent 2 prosent, som vil tilsvare 100 sysselsatte.

2.2.7 Forretningsmessig tjenesteyting

Forretningsmessig tjenesteyting omhandler næringene utleie- og leasingvirksomhet, arbeidskrafttjenester, reisearrangører, vaktjeneste og tjenester knyttet til eiendomsdrift. Næringsgruppen er liten med en stabil sysselsetting gjennom de siste årene, men vi forventer en vekst i 2016. Det er en trend med økende bruk av rekrutteringsbyrå og når ledigheten stiger

vil mange søke disse byråene for å komme i arbeid. Vi tror også at tjenester knyttet til økende flyktningestrøm vil gi flere sysselsatte i denne næringen.

Vi anslår en økning i næringsgruppen på 2 prosents vekst, som tilsvarer omtrent 30 nye sysselsatte.

2.2.8 Offentlig administrasjon og Forsvar

Næringsområdet offentlig administrasjon og forsvar sysselsetter nesten 10 prosent av alle sysselsatte i Finnmark.

Kontoret for Voldsoffererstatning er den nest største arbeidsgiveren i Vardø, og gjennom Statsbudsjettet foreslås det å kutte 15 av 25 millioner i midlene til kontoret. En mulig konsekvens av dette er tap av mange stillinger i hovedkontoret i Vardø, som kan gi store ringvirkninger i lokalmiljøet.

Med unntak av endringene fra 2012 til 2013 er trendlinjen at det er fortsatt vekst i sysselsettingen i næringsområdet offentlig administrasjon og forsvar. Det er sterkere nominell vekst i de anslåtte frie inntektene til Finnmark fylkeskommune enn i resten av landet. Finnmark ventes å vokse med 5,5 prosent, som er 2 prosent bedre enn landsgjennomsnittet. Veksten er imidlertid nominell og ikke reell, som betyr at fylkeskommunen har fått økte bevilgninger i sammenheng med økte kostnader. Samtidig er det viktig å påpeke at kommunene i fylket kommer svakt ut på noen indikatorer som er med å sette føringer for nivået for sysselsetting. Kommunene i Finnmark har nesten dobbelt så høy gjeld per innbygger som landsgjennomsnittet med 93 484 kroner per innbygger mot 54 588 kroner. Det samme mønsteret gjør seg gjeldende for Finnmark fylkeskommune. Konsekvensene av dette kan være lite nysatsing på aktivitet.

Det store usikkerhetsmomentet tilknyttet flyktningssituasjonen vanskeliggjør prognosen for denne næringen. Vi kan se scenarioer der situasjonen skaper økt sysselsetting i fylket, men avhengig av hvilke politiske løsninger som velges, kan også mye av den nødvendige økningen i personellbehov slå ut tydeligere sentralt. Innenfor dette spesifikke næringsområdet vil mange av de nye behovene kunne bli dekt med engasjementer og pendling, samt økte utgifter til overtidarbeid. Det er usikkert hvor mange lokalt forankrede stillinger situasjonen vil føre til i Finnmark innenfor dette næringsområdet. Med dette forbeholdet i mente anslår vi at næringsgruppen vokser noe som følge av flyktningssituasjonen.

Vi forventer en økning på opp mot 1 prosent vekst fra 2014, som er omtrent 30 personer.

2.2.9 Undervisning

Norges arktiske universitet (UiT) har en campus i Alta. I Statsbudsjettet 2016 foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 5.1 millioner kroner øremerket 13 nye rekrutteringsstillinger der majoriteten av stillingene går til matematiske, naturvitenskaplige og teknologiske fag. Regjeringen foreslår også å videreføre rekrutteringsstillingene fra 2015-budsjettet.

NAV's bedriftsundersøkelse for 2015 viser at arbeidsgivere i undervisningsområdet forventer nedgang i sysselsettingen. Sentralisering av undervisning og fall i antallet grunnskoleelever kan være kilden til mer pessimisme fra arbeidsgiverne, men de faktiske endringene har vært moderate. Fra 2012-2013 falt sysselsettingen med 0,7 prosent og fra 2013-2014 økte den med 1,2 prosent.

Atter en gang må vi innom flyktnings situasjonen. Undervisningsnæringen er en av de næringene der det er naturlig å vente en vekst i sysselsettingen som følge av flyktningstrømmen.

Samlet sett forventer vi en moderat prosentvis vekst i sysselsettingen i undervisning på 1 prosent, som tilsvarer omtrent 30 personer.

2.2.10 Helse- og sosialtjenester

Helse- og sosialtjenester innbefatter alt fra sykehus, pleietjenester, institusjoner, kommunale helsetjenester og asylmottak. Denne næringsgruppen er den største næringen i fylket og sysselsetter hver femte finnmarking, hvorav omtrent 80 prosent er kvinner. De senere årene har det vært en nedgang i sysselsettingen i helse- og sosialtjenester, men det forventer vi nå skal snu for 2016.

Flyktningstrømmen vil høyst sannsynlig skape økt behov for sysselsatte i næringsgruppen, som for eksempel ved at transittmottak eller mottak for enslige mindreårige asylsøkere blir opprettet i Finnmark.

Vi anslår en liten, men vesentlig, vekst i sysselsettingen i helse- og sosialtjenestene opp mot 0,4 prosent, som vil tilsvare omtrent 30 nye sysselsatte.

3. Gjennomgang av tilbudssiden på arbeidsmarkedet

3.1 Befolkningsutvikling og prognose for 2016

Befolkningsutviklingen de siste seks årene viser en økning på 6,24 prosent i aldersgruppen 16-74 år. Dette er 1,87 prosentpoeng lavere enn landet for øvrig. Den høyeste befolkningsveksten ser vi i aldersgruppene 25-29 år og 67-74 år, en fortsettelse av utviklingen vi har sett de senere år.

Tabell 3. Befolkningsutvikling 2010-2015 og prognose for 2016.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Prosentvis endring 2014-2015	Prognose 2016
16-19	4131	4151	4205	4253	4203	4200	-0,07	4098
20-24	4631	4815	5003	5214	5406	5411	0,09	5556
25-29	4077	4357	4483	4695	4847	5055	4,29	5194
30-49	20300	20255	20147	20155	20224	20074	-0,74	20224
50-59	9514	9418	9473	9531	9639	9827	1,95	9936
60-66	6141	6357	6475	6582	6587	6440	-2,23	6394
67-74	4371	4499	4668	4865	5095	5473	7,42	5811
16-74	53165	53852	54454	55295	56001	56480	0,86	57213
16-66	48794	49353	49786	50430	50906	51007	0,20	51402

Kilde: SSB

Prognosen for befolkningsutvikling for 2016 bygger på Statistisk Sentralbyrås forventede middel nasjonal vekst i framskrevet folkemengde. Det er også i prognosen lagt opp til at aldersgruppen 67-74 år øker mest, mens gruppen 16-19 år går ned.

3.2 Prognose for arbeidsstyrken med justerte yrkesfrekvenser

Arbeidsstyrke er definert som summen av alle sysselsatte og arbeidsledige målt ved Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Yrkesfrekvens er forholdet mellom arbeidsstyrken og befolkning i yrkesaktiv alder.

Det er en klar trend at den eldste aldersgruppen er mer yrkesaktiv, og det er lagt mer til rette for at eldre arbeidstakerne skal holde seg lengre i arbeid. Sjansen for at en person i aldersgruppene 50-59 og 60-66 år er sysselsatt, er henholdsvis 81 og 51 prosent i 2014. Dette er økninger for begge grupper med to prosentpoeng siden 2011. For de eldste i arbeidsmarkedet ser vi også en positiv tendens hvor 12 prosent i aldersgruppen 67-74 år står lengre i arbeid.

I de yngste gruppene er det dessverre motsatt trend. Ser man på totalen for de tre gruppene som fanger opp 16-29 år ser vi en rask vekst i yrkesfrekvensen, fulgt av fall, fra 2011 til 2014. Dette kan forklares med høyere ungdomsledighet som følge av mangel på arbeid til ufaglærte arbeidstakere.

I prognosen for 2016 forventer vi en økning av yrkesfrekvensen totalt fra 70 prosent i 2014 til 71 prosent i 2016. Økningen ser vi spesielt i de eldste aldersgruppene og i gruppen 20-24 år. En av årsakene til at vi tror at yrkesfrekvensen i aldersgruppen 20-24 år øker, er det høye kravet til aktivitet NAV har for denne gruppen.

Tabell 4: Faktisk og forventet andel yrkesaktive etter alder

Aldersgruppe	Arbeidsstyrke i 2014	Yrkesfrekvens i 2014	Befolkningsprognose 2016	Arbeidsstyrke i 2015 med yrkesfrekvens som i 2014	Forventet arbeidsstyrke i 2016 med justert yrkesfrekvens	
					Justert yrkesfrekvens	Arbeidsstyrke
16-19 år	1998	0,48	4098	1997	0,48	1967
20-24 år	3972	0,73	5556	3975	0,75	4167
25-29 år	4037	0,83	5194	4211	0,83	4311
30-49 år	17586	0,87	20224	17456	0,88	17797
50-59 år	7814	0,81	9936	7966	0,81	8048
60-66 år	3350	0,51	6394	3275	0,52	3325
67-74 år	610	0,12	5811	655	0,13	755
16-74 år	39367	0,70	57213	39704	0,71	40621

Kilde: SSB

3.3 Netto pendlingsstrøm internt i fylket

Tall fra SSB viser et pendling til og fra arbeid mellom kommunene i Finnmark er lav. Dette skyldes nok i hovedsak at dagpendling er lite aktuelt med hensyn til de geografiske avstandene og de værmessige forholdene. Den pendlingen som blir gjennomført skjer mellom de kommunene som har kommunesentre nær hverandre, for eksempel Kvalsund og Hammerfest, Vardø og Vadsø og Nesseby og Tana.

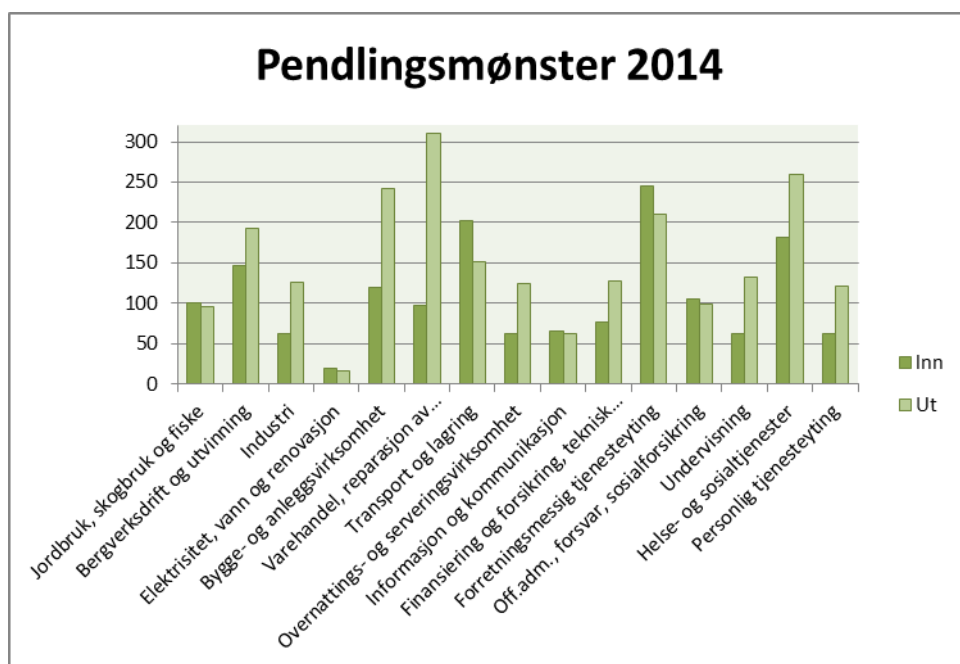
Som eksempel kan nevnes at rundt 34 prosent av de sysselsatte i Kvalsund pendler til Hammerfest for å arbeide, mens det i Nesseby er 11 prosent av de sysselsatte som pendler til nabokommunen Vadsø. Til forskjell er det kun 2 prosent som pendler inn til Berlevåg fra andre kommuner for å arbeide.

3.4 Pendling til/fra fylket

Pendlingsmønsteret for pendling til/fra fylket i 2014 er ikke ulikt de tidligere årene, og mobiliteten er lav sammenlignet med resten av landet. Det er flere som må ut av fylket for å jobbe enn motsatt.

Det er som tidligere år flere menn som pendler mellom bo- og arbeidssted for å jobbe, mens andelen pendling hos kvinnene er gått ned.

Figur 1. Pendlingsmønster

Kilde: NAV

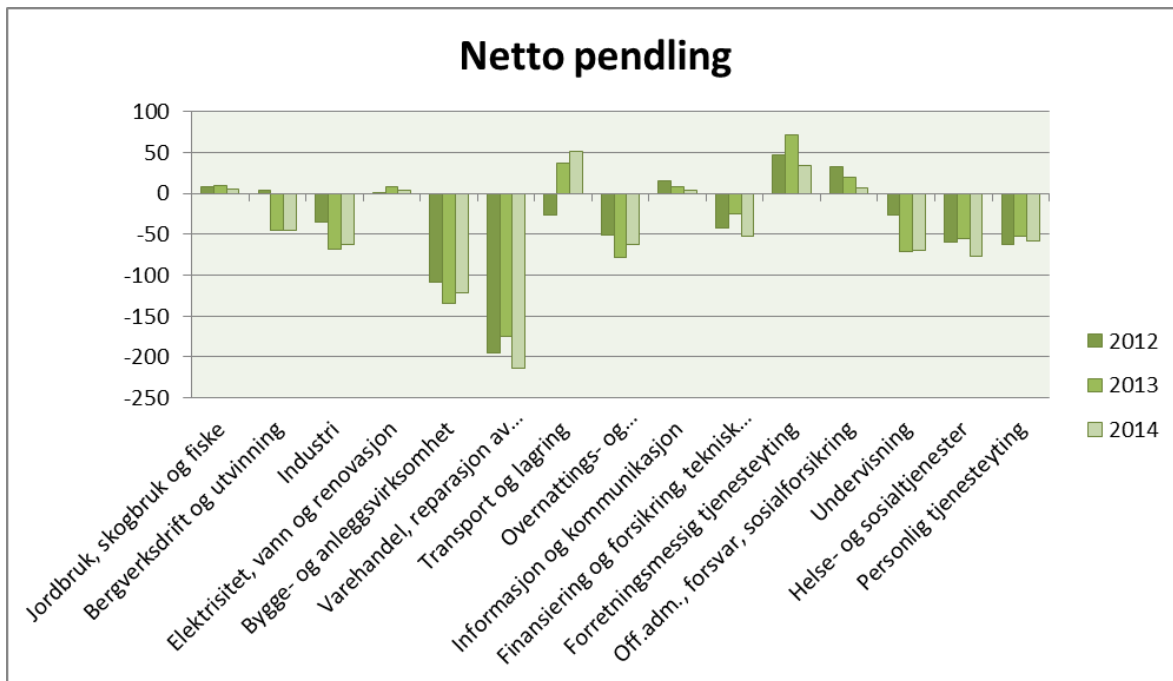
Innenfor de fleste næringer har Finnmark en høyere pendling ut av fylket enn inn til fylket, og dette skjer særlig innen bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel og reparasjon av motorvogner, samt helse- og sosialtjenester. I gruppen forretningsmessig tjenesteyting er det flere som pendler inn til fylket for å arbeide.

Bygge- og anleggsvirksomheten har hatt en vekst i antall sysselsatte de siste årene, og telte 3232 personer per 4. kvartal 2014. I tillegg «eksporterer» Finnmark sysselsatte innenfor denne næringen til andre fylker, og i 2014 var det nesten 250 personer som pendlet ut av fylket for å arbeide. Årsak til utpendlingen kan være at det er store entreprenører som er registrert i et annet fylke, men har arbeidsoppdrag i Finnmark og sysselsetter lokalt. I statistikken blir de sysselsatte registrert som pendlere, men er i realiteten det ikke.

Varehandel og reparasjon av motorvogner er en sammensatt og stor næringsgruppe med mange sysselsatte. Vel 300 personer pendlet ut av Finnmark for å arbeide i 2014 og dette er en liten økning sammenlignet med året før. NAV har forsøkt å finne årsaken til at akkurat denne næringen har den største utpendlingen, og kommet fram til at det med stor sannsynlighet skyldes studenter med bosted i Finnmark og studie- og arbeidssted ut av fylket. Det har vært samme tendens de senere år. Derfor anslår vi den svært store differansen i netto pendling til å være en statistisk overvurdering på bakgrunn av alle finnmarkingene med studiekommune utenfor fylket.

I Finnmark er det to sykehus: i Hammerfest og i Sør-Varanger. Brorparten av innpendlingen til fylket innenfor gruppen for helse- og sosialtjenester går til disse to kommunene. Likevel har fylket en høyere ut- enn innpendling innenfor denne næringen. NAV tror årsaken til dette må være samme som innenfor næringen varehandel, nemlig studenter som står bak mye av trenden. De vanligste deltidsyrkene for studenter er å finne i varehandel og helse- og sosialyrker.

Figur 2. Netto pendling

Kilde: NAV

Netto pendling er differansen mellom antall sysselsatte med bosted utenfor, men med arbeidssted i Finnmark og antall sysselsatte med bosted i, men med arbeidssted utenfor Finnmark.

Av figuren over kan vi se at det i de fleste næringene har vært en netto utpendling fra Finnmark i de tre siste årene. Det er innenfor næringsgruppene bygge- og anleggsvirksomhet og varehandel, reparasjon av motorvogner at pendlingen ut av fylket har vært størst. I gruppen transport og lagring var det netto utpendling i 2012, mens fra og med 2013 var det flere som hadde bosted utenfor Finnmark og som pendlet inn til fylket for å arbeide.

Oppsummert har Finnmark lite pendling sammenlignet med andre fylker. Finnmark har få studiesteder og studenter må ut av fylket for å ta utdanning. Disse tar seg gjerne arbeid i studiekommunen og blir registrert som pendlere ut av fylket. Finnmark har også gjennom år hatt store byggeoppdrag hvor entreprenører fra andre fylker får tilslag. Disse bruker ofte lokal arbeidskraft som blir registrert som pendlere i eget fylke.

3.5 Arbeidsinnvandring

Arbeidsinnvandring defineres som lønnstakere som ikke er registrert bosatt. Dette gjelder personer som pendler til og fra Norge for kortere eller lengre perioder av gangen.

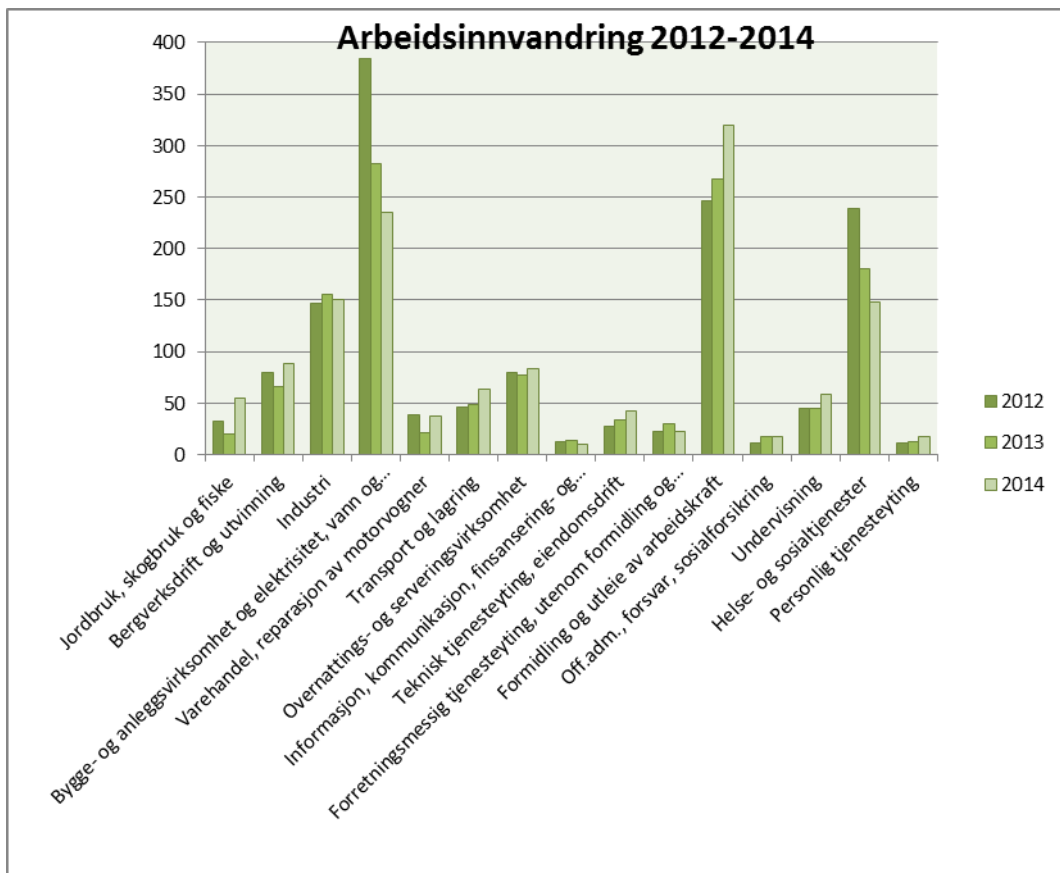
Samtidig som Finnmark «eksporterer» arbeidskraft innenfor bygge- og anleggsvirksomhet har det vært en forholdsvis stor andel arbeidsinnvandring innenfor denne næringen. Antallet arbeidsinnvandrere har imidlertid gått ned, fra nesten 400 personer i 2012 til rundt 240 personer i 2014.

Antall arbeidstakere gjennom formidling av arbeidskraft via rekrutteringsbyråer har økt fra 2012-2014 med 70 personer. Og vi antar at vi vil kunne se denne økningen fortsette i årene fremover.

På landsbasis er det også disse to næringsgruppene som sysselsetter flest og som hadde den største økningen totalt.

Fiskeindustrien i Finnmark har hatt en stabil arbeidsinnvandring de siste årene. Vi ser nyetableringer der ansatte i hovedsak er innvandret fra Øst-Europa og som sannsynligvis vil øke arbeidsinnvandringen i de neste årene.

Figur 3. Arbeidsinnvandring 2012-2014

Kilde: NAV

Av totalt 1353 arbeidsinnvandrere var 20 prosent kvinner. 37 prosent av disse gikk til helse- og sosialtjenester, mens rundt 14 prosent til overnattings- og serveringsvirksomhet.

Av menn som innvandrer går 29 prosent gjennom formidling og utleie av arbeidskraft, 21 prosent til bygge- og anleggsvirksomheten, mens 12 prosent går til industrien.

Vi har hatt en økning av arbeidsinnvandrere fra 1280 personer i 2013 til 1353 personer i 2014, hvor majoriteten var menn.

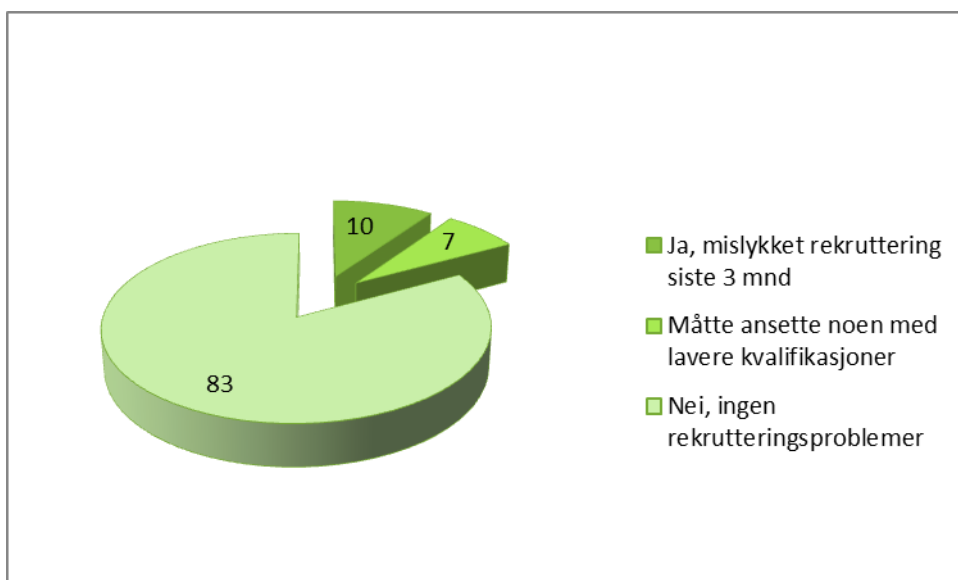
4. Tilpasning til arbeidsmarkedet

Tabell 5 nedenfor viser innenfor hvilke yrker det har vært problemer med å rekruttere relevant arbeidskraft (avrundet til nærmest 25), med utgangspunkt i svar hentet fra NAVs bedriftsundersøkelse for 2015.

4.1 Rekrutteringsproblemer som er sysselsettingsdempende

NAVs bedriftsundersøkelse viser at 17 prosent av de bedriftene som besvarte undersøkelsen, har hatt rekrutteringsproblemer. Dette er en økning sett i forhold til 2014 på 3 prosentpoeng. Av disse var det 41 prosent som måtte ansette noen med lavere eller annen formell kompetanse enn det man søkte etter. 83 prosent av bedriftene oppgir at de ikke har hatt rekrutteringsproblemer, mot 86 prosent i 2014.

Figur 4. Rekrutteringsproblemer rapportert i Bedriftsundersøkelsen 2015

Kilde: NAV

Samlet for alle bransjer i Finnmark er mangel på arbeidskraft tallfestet til 700 personer; for 2014 var tallet 550 personer. Det kan tyde på at arbeidsgivere ikke klarer å rekruttere rett arbeidskraft.

I år som i fjor er det et vesentlig behov for arbeidskraft innen helse- og sosialtjenester. Også i Nord-Norge og landet generelt, er mangelen størst innenfor denne næringsgruppen. Det betyr at vi konkurrer om de samme arbeidstakerne.

For øvrig viser undersøkelsen at det er mangel på grunnskolelærere, butikkmedarbeidere, gatekjøkken- og kafémedarbeidere, salgsmedarbeidere og elektrikere.

Tabell 5. Mangel på arbeidskraft – Bedriftsundersøkelsen 2015

Mangel på arbeidskraft fordelt på yrker	Avrundet til nærmest 25
Legespesialister	50
Spesialsykepleiere	25
Sykepleiere	125
Grunnskolelærere	25
Andre helseyrker	25
Butikkmedarbeidere	50
Gatekjøkken- og kafémedarbeidere mv.	25
Andre salgsmedarbeidere	25
Helsefagarbeidere	25
Elektrikere	25

Kilde: NAV

Næringslivet i Finnmark har opplevd vekst i sysselsettingen de siste årene, og med veksten følger også mangel på arbeidstakere. Rett rekruttering blir derfor viktig i årene som kommer for å tilføre arbeidsmarkedet den nødvendige og riktige kompetansen som markedet etterspør.

NAV's bedriftsundersøkelse for 2015 viser at 7 prosent av bedriftene som besvarte undersøkelsen venter en økt netto sysselsetting det kommende år. Mangelen etter arbeidskraft i Finnmark viser at man både har behov for fagpersoner, samt at man også kan få seg arbeid uten noen krav til kompetanse. Vi ser likevel en tydelig tendens til at det er yrkesgrupper med klare formelle kompetansekrav som øker aller mest, innenfor yrkesgrupper som legespesialister, spesialsykepleiere og sykepleiere. Etterspørselen av arbeidskraft med en spesiell formell kompetanse vokser kraftig sammenlignet med behovene registrert i Bedriftsundersøkelsen 2014.

Undersøkelsen gir ikke noen tilbakemeldinger om mangelen på arbeidskraft etterspør hel- eller deltidsstillinger.

Utviklingen de siste årene i arbeidsmarkedet med en aldrende befolkning viser at behovet for arbeidstakere i helse- og sosialtjenesten er stor. Det kan derfor se ut som om dette er en bransje som man i fremtiden også nærmest er garantert jobb.

Vi ser i dag et misforhold mellom de arbeidslediges kompetanse og den kompetansen som blir etterspurt. Statistikk fra SSB viser at det i Finnmark er 35,3 prosent av befolkningen over 16 år som har grunnskole som sin høyeste utdanning og 25,8 prosent har universitet – og eller høyskoleutdanning. Det er flest kvinner i Finnmark med høy utdanning.

Med en forventet økt ledighet i 2016 er mobilitet og viljen til å flytte dit arbeidsmulighetene er viktig. Dette er viktig både for arbeidsgivere og for å redusere ledigheten.

5. Prognose over registrert ledighet

5.1 Registrert helt ledige og prognose for 2016

Tabell 6 viser utviklingen i registrert antall helt arbeidsledige i tidsintervallet 2007-2015 og prognose for 2016. Prognosen er utarbeidet med bakgrunn i forventet sysselsetting, arbeidsstyrke og nivå for arbeidsmarkedstiltakene.

Tabell 6: Helt ledige 2007-2015

År	Jan	Febr	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	GJ. Snitt
2016	1 720	1 615	1 460	1 440	1 426	1 465	1 530	1 575	1 455	1 525	1 640	1 670	1 543
2015	1 458	1 466	1 363	1 309	1 268	1 338	1 391	1 450	1 258	1 157	1 500	1 535	1 374
2014	1 516	1 386	1 362	1 437	1 306	1 330	1 435	1 473	1 299	1 220	1 301	1 314	1 365
2013	1 432	1 270	1 314	1 440	1 281	1 224	1 383	1 367	1 315	1 401	1 403	1 391	1 352
2012	1 267	1 274	1 134	1 214	1 130	1 121	1 309	1 256	1 128	1 121	1 116	1 201	1 189
2011	1 361	1 234	1 245	1 188	1 070	1 089	1 259	1 325	1 209	1 128	1 086	1 151	1 195
2010	1 537	1 415	1 438	1 477	1 338	1 271	1 380	1 325	1 139	1 155	1 109	1 111	1 308
2009	1 525	1 429	1 488	1 539	1 453	1 278	1 433	1 421	1 198	1 148	1 113	1 189	1 351
2008	1 240	1 216	1 159	1 210	1 145	1 138	1 299	1 313	1 202	1 063	1 071	1 165	1 185
2007	1 421	1 360	1 407	1 328	1 120	1 095	1 345	1 342	1 141	1 066	1 022	1 043	1 224

Kilde: NAV

Så langt i 2015 har ikke Finnmark fulgt den nasjonale trenden med økt ledighet. Færre permitteringer i fiskerinæringa og gode tider i bygge- og anleggsbransjen, sammen med nedgang i ledigheten blant unge under 30 år, er hovedårsakene til dette.

På tross av en stabil ledighet i 2015 forventer NAV en økning av ledigheten i 2016. Det er for tiden svakere arbeidsmarked sør i landet noe som på sikt må forventes å påvirke Finnmark.

De skarpere økonomiske rammene vil kunne gi noe utslag i Finnmark i 2016, og tilfanget av arbeidssøkere med arbeidsinnvandrerbakgrunn kan bidra til å øke ledigheten.

Årsaken til at prognosen over registrert ledighet øker i november 2015 er at Sydvaranger Gruver AS er meldt konkurs. Det er ca. 300 ansatte ved bedriften som nå er blitt arbeidsledige, som diskutert i punkt 2.2.2 om utvinning og bergverksnæringen. I tillegg blir underleverandører berørt og på litt lengre sikt vil konkursen også kunne gi negative ringvirkninger hos øvrig næringsliv i regionen. Det er vanskelig å spå hvilken type langtidsvirkning konkursen vil ha for ledigheten, samt omfanget av ledigheten. Det er mange spørsmål å vurdere. Vil det være lokal fraflytting etter nytt arbeid, vil en støtte en eventuell omstilling for å prøve å absorbere de nye ledige eller vil vi se en høy vedvarende ledighet? Ledighetsutsiktene for 2016 er vanskelig å anslå.

